

Szent Terézia utcái

Krúdy Gyula cikksorozata

Színhely: a századforduló forrongó, változásra éhező Budapestje. A tegnapi élcekre nem kíváncsi már senki. „Az Abbáziában Eötvös Károly szüzdohányának a füstje már alig töri át a levegőt; a modern eszmék harcosainak portorikói és trabukói szagositják be az atmoszférát.” Divatba jön a kacér monokli. Az új eszme pedig a demokratizmus. A névtelenek, a kispolgárok, „akikre jóformán senkinek se volt soha szüksége a városban, legfeljebb minden tizedik újkor a népszámlálási biztosnak”, kezdenek egy nevet suttogni: Vázsonyi Vilmosét. Az akkor híres politikus merész nézeteket vallott, s kispolgári demokratikus politikát hirdetett. Elsőként a Terézvárosban győzött az új eszme. Vázsonyi népszerűsége olyan magaslatokra csapott, hogy 1901-ben — ellenlábását valósággal elsöpörve — képviselővé választják. Nagy esemény volt ez akkori-ban.

Krúdy Gyula részese volt forrongásoknak. Részese, mert egy ideig éppen a Terézvárosban élt, néhány lépésre attól az Érsek (ma Labda) utcai iskolától, ahol a nevezetes választás lejátszódott, s azért is, mert ifjú fejjel — a millenium évében — a fővárosba érkezve maga is átélte a forrongást, tanúja volt az új eszmék szárnyra kapásának, tanúja volt életnek, halálnak, hétköznapoknak. Regényeiben, novelláiban, s kevésbé ismert publicisztikai írásaiban a szemtanú hitelességével ábrázolja az ébredező fővárost. Művei ilyen szempontból is vizsgálandók! Nyugodtan elhihetjük, hogy a Király utcában állt a Bécsi sörház, és valóban létezett Beliczay, a gyertyaöntő. Akármelyik adatát ellenőrizhetjük. Nem kizárólag az idő nélküli, az álmokban lebegő Budapest krónikása volt, amint ezt könnyen rámondják. Jólehet emlékezete sokszor megbicsaklik, ami évtizedek távlatából érthető is, mégis, éppen adatainak megbízhatósága teszi lehetővé, hogy történeteit pontosan elhelyezzük az időben.

A Szent Terézia utcái sorozat például mi más lehetne, mint szépírói eszközökkel megírt dokumentum. Különlegessége, hogy szerepet játszik benne a politika is, ami Krúdynál ritkaság. A hat írásból álló cikksorozatot 1926 január-februárban közölte A Polgár, Vázsonyi lapja. (Néhány héttel a politikus halála előtt.) A cikkek minden bizonnyal feikérésre fródtak. Aktualitásukat az adta, hogy Vázsonyi a frankhamisítási perben a kisebbségi vélemény egyik vezéralakja lett, s korábban elvesztett népszerűsége visszatérni látszott. Kapóra jött tehát a kezdetek, a hőskor felemlegetése az éppen új-

ra induló lap hasábjain. Krúdy negyedszázad távlatából együttérző ironiával szemléli a Terézvárost, érzékelteti csendes, révedező hangulatát, bemutatja nagy hasat nevelő polgárait, virtuóz írástechnikájával vetíti elénk a városrészt, utcáival, csengető lóvasútjával. Pontos krónikát ír, ám az utcákat járva, a kávéhazai asztalok mellett társalogva nyommon követi a demokratikus eszme terjedését. A cikksorozat csúcspontja a negyedik rész, amely a Vázsonyi győzelmével végződő választás leírását adja. Nagy ribillió volt. Eljöttek a kis suszterek, a kis szabók, a kis kalaposok, a kis szénkereskedők, a kis boltosok... az összes kisemberek, s ezzel el is dőlt a választás sorsa. Az Abbázla márványasztalainál már azt hitték, hogy legyőzték az egész világot. Holott: „... a házak és az utcák még se mentek el a helyükről, nem görbült meg a Szent Teréz tornya, nem verték meg a háziurakat a lakók, pedig Vázsonyi győzelme esetére ezt ígérhették az Andrásy úti kaszinóban.”

Gúny, vagy csak ironia? A sorok között ott bujkál Krúdy állásfoglalása: nagyobb csodák is történtek már, mint egy ilyen választási siker. De hát így történt, ez történt. Győzött a demokratikus eszme a Terézvárosban, amely azonban „továbbra is olyan szegény maradt, mint akárcsak abban az időben, amikor a párkassza céljaira hatosos kalabriász-differenciákat ajánlottak fel a lelkes tagok.” A cikksorozat utolsó darabjaiban Krúdy Vázsonyi kanyargóspolitikai pályafutását mutatja be, néhol valóban gunyoros hangot megütve. A Terézváros élete máskülönbén sokszor előbukkan Krúdy prózájában. E cikksorozatban azonban az író körülírás nélkül fejezi ki a kisemberek iránti rokonszenvét, s éppen ebből fakad az írások csendes mosolygó derüje.

A kötet a Petőfi Irodalmi Múzeum gondozásában megjelenő Kézirattár sorozatban jelent meg. Igaz, a Krúdy centenárium már elmúlt, mégis, ez a megkészt, művészi tipográfiájú és kiállítású könyv méltón képviseli a 100 esztendeje született író eleven emlékét. A kötet külön varázsa, hogy mellékletben adja a Szent Terézia utcái kéziratának hasonmását, továbbá korfestésül, számos, ritkán látható, a századforduló fővárosát ábrázoló fotót is közöl. Krúdy Gyula teljes terjedelmében kötetben még soha meg nem jelent cikksorozatát Barta András mutatja be részletes, az író életének terézvárosi hátterét, alkotói módszerét, politikai felfogását is elemző tanulmányban. (Magyar Heli-
kon)

Fehér Béla